

Kauniaisten kaupungin ikäohjelma 2023–2025

Ikäystävällinen Grani, hyvä ikääntyminen Kauniaisissa

Sisällys

1. Johdanto	2
2. Ikääntynyt väestö ja hyvinvointi	3
2.1. Kauniaisten väestökehitys	3
2.2. Iäkkäät ovat toimintakykyisiä pidempään	3
3. Palvelut ja palvelujen käyttö	5
4. Kulttuurihyvinvointi	6
5. Liikkuminen lisää toimintakykyä ja elämänhalua	7
6. Kokemus osallisuudesta	7
7. Digitaaliset palvelu, Digi-ohjelma	8
8. Liitteet.....	9
Liite 1. Ikääntyneiden palveluja koskeva lainsäädäntö ja LU- kehittämishankkeet	9
Liite 2. Hyvä ikääntyminen Kauniaisissa - virtuaalisen työpajan tuloksia.....	10
Liite 3. Vanhuspalvelujen rakenne	11
Liite 4. Tavoitteet ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi (2022-2025) ja palvelujen kehittämiseksi (2022)	13
1. SENIORI ON YKSILÖLLINEN JA AKTIIVINEN TOIMIIJA.....	13
2. DIGITAALISET PALVELUT ARJEN TUKENA	17
3. HYVINVOINNIN, TERVEYDEN JA TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN	18
4. ASUMINEN JA IKÄYSTÄVÄLLINEN YMPÄRISTÖ	20

1. Johdanto

Ikäystävällinen Grani on suunnitelma toimenpiteistä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi (2022-2025) sekä vuodeksi 2022 iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi (Vanhuspalvelulaki 980/2012, 5§).

Yhdessä asukkaiden, järjestöjen, seurakuntien, oppilaitosten ja yritysten kanssa kaupunki mahdollistaa kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen. Kauniaisten kaupungin uutena kumppanina suunnitelman toteuttamisessa 1.1.2023 alkaen on Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue.

Suunnitelma korostaa kaupungin kaikkien toimialojen yhteistä vastuuta ikääntyneiden hyvinvoinnin edistämisestä ja uudenlaista yhteistyötä nykyisten ja uusien kumppaneiden kanssa. Ikääntyneet kuntalaiset otetaan mukaan heitä koskevien toimintojen ja palvelujen kehittämiseen ja heitä kuunnellaan sopivimpien toimintatapojen löytämiseksi.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on tehtävä, joka kuuluu sekä kunnalle että hyvinvointialueelle. Kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ovat tärkeä osa visiota ja strategiaa. Strategia ja strategiset tavoitteet on juuri hyväksytty vuosille 2023-2030. Kansallinen ikäohjelma ja laatusuositukset tavoitteineen on tehty poikkihallinnollisuus huomioiden, ja niissä kunnan ja hyvinvointialueiden työnjako ja vastuut ovat hyvin tunnistettavissa. Myös tämän poikkihallinnollisen ikäohjelman valmistelu tukeutuu niihin.

Hyvinvointikertomuksessa painopisteiksi tunnistettiin

- Ikäihmisten hyvinvoinnin, osallisuuden ja toimintakyvyn edistäminen ja terveyserojen kaventaminen, huomioiden esim. 75+-vuotiaiden naisten psyykinen kuormittuneisuus.
- Ikääntyneistä yli 75-vuotiaista 94% asuu kotona ja 81% itsenäisesti täysin ilman sotepalveluja. He toivovat yhteisöllistä asumista ja kotona asuminen lisää myös asunnon muutostöiden tarvetta.

Hyvä ikääntyminen Kauniaisissa-työpajassa tunnistetut tärkeimmät teemat ovat Yhteisöllisyys, Asuminen ja eläminen, Seniori on aktiivinen ja yksilöllinen toimija sekä Digitaaliset palvelut.

Ohjelman tavoitteet ovat

- Seniori on yksilöllinen ja aktiivinen toimija
- Digitaalisten palvelujen mahdollisuudet otetaan käyttöön
- Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen sekä terveyserojen vähentäminen
- Osallisuus, yhteisöllisyys ja sukupolvien vuorovaikutus vahvistuvat
- Ikäystävällinen elinympäristö ja asuminen

Hyvinvointisuunnitelmaa on laadittu poikkihallinnollisessa Tejo-ohjausryhmässä, ja valmisteluvaiheessa on kuultu vanhus- ja vammaisneuvostoja ja työpajoissa on kuntalaisten lisäksi mukana olleet myös vanhusneuvoston ja seurakuntien edustajat.

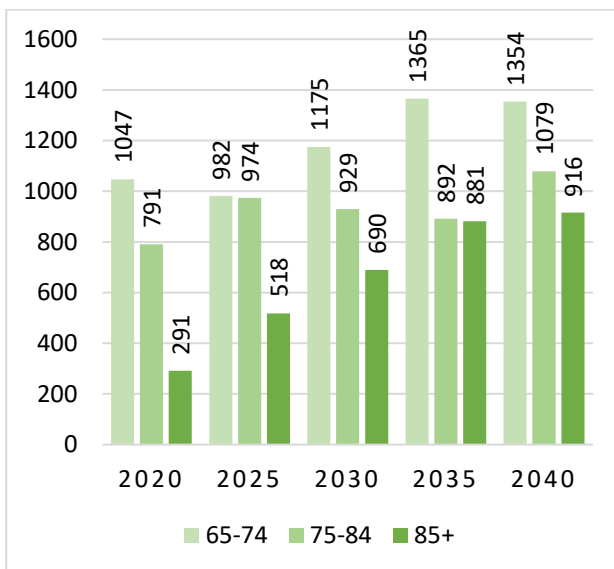
2. Ikääntynyt väestö ja hyvinvointi

2.1. Kauniaisten väestökehitys

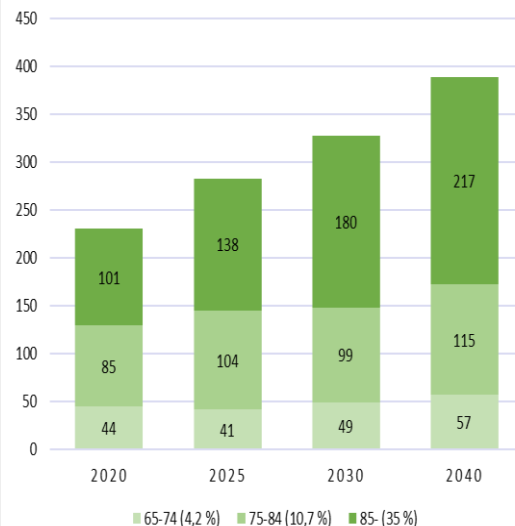
Kauniaisten nettomuutto on ollut positiivinen vuosina 2019-2021. 10 000 asukkaan väkiluku ylitettiin vuonna 2020 ja vuonna 2021 oli 10 396 asukasta. Kauniaisissa viidesosa väestöstä on yli 65-vuotiaita ja lähes joka kymmenes on täyttänyt 75 vuotta. Heistä noin 35 % asuu yksin. Vanhimman ikäluokan, yli 85-vuotiaiden määrä kasvaa voimakkaasti vuoteen 2035 asti, mikä vaikuttaa keskivaikeasti muistisairaiden määrän kasvuun.

Ikääntyneenä ihmiset ovat keskenään erilaisempia kuin missään muussa ikäryhmässä, mikä on otettava suunnittelussa huomioon. Suuri osa ikääntyneistä, yli 65-vuotiaista on aktiivisia yhteiskunnan jäseniä ja vain pieni osa tarvitsee varsinaisia vanhuspalveluja. Nykyään puhutaankin myöhäiskeskästä, kun tarkoitetaan 65-75-vuotiaita. Hyvin iäkkäillä, yli 85-vuotiailla, palvelutarve lisääntyy ja noin puolet heistä on vanhuspalvelujen käyttäjiä. Vanhimman ikäluokan määrän kasvu jatkuu vuoteen 2035, minkä vuoksi jo vuoteen 2030 mennessä ympärivuorokautisen hoivan tarve lisääntyy.

Yli 65-vuotiaiden määrä ikäryhmittäin
2020-2040, Kauniainen

Vaikeasti ja keskivaikeasti muistisairaiden
arvioitu määrä Kauniaisissa 2020-2040
esiintyvyyksilukujen (suluissa) perusteella

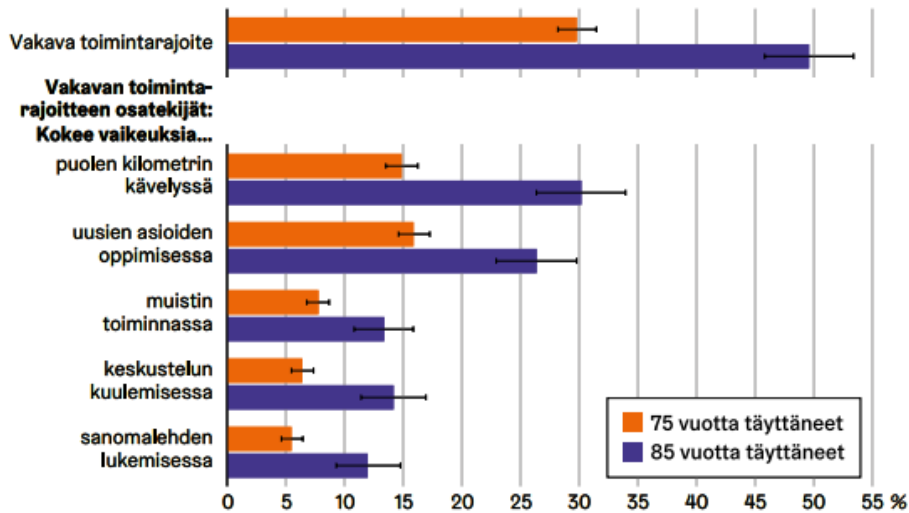

2.2. Iäkkäät ovat toimintakykyisiä pidempään

Eläkkeelle jäävät ovat aikaisempaa toimintakykyisempiä ja yhä useampi jatkaa työelämässä vielä eläkeiän täyttymisen jälkeen. He ovat merkittävä voimavara lähiyhteisössä ja myös laajemmin yhteiskunnallisina vaikuttajina. Mahdollisuus osallistua, hyvät sosiaaliset suhteet, järjestötoiminta, luonto, kulttuuri, liikkuminen ja esteetön ympäristö ovat keskeisiä hyvinvoinnin ylläpitämisessä.

Pääkaupunkiseudun hyvinvointitutkimuksen tulokset (2021) kuvaavat toimintarajoitteissa tapahtuvaa muutosta 75- ja 85-vuotta täyttäneillä. Kaikkien toimintakyvyn osatekijöiden – kävely, uusien asioiden oppiminen, muisti, keskustelun kuuleminen, lehden lukeminen - osalta on huomattavissa ikääntymiseen liittyvä toimintarajoitteiden lisääntyminen.

Kuvio 3.5 Vakavaa toimintarajoitetta ja sen osatekijöitä kokevien osuus (%)
75 vuotta ja 85 vuotta täyttäneistä koko pääkaupunkiseudulla

Lähde: Pääkaupunkiseudun hyvinvointikysely 2021.

Etenevät muistisairaudet ovat merkittävä kansanterveydellinen ongelma. Tavoitteena on, että muistisairaat voivat olla yhteiskunnan yhdenvertaisia jäseniä, elää mielekästä elämää ja saada tukea ja palvelua ajoissa. Riskiryhmien kartoittaminen, etsivä vanhustyö ja avoimet kohtaamispaikat ovat tärkeitä toimintamuotoja etenkin elämän muutosvaiheissa.

Keskeistä Kauniaisten vanhusväestössä

VAHVUUKSIA	HUOMIOITAVIA ASIOITA
Kauniainen on yksi Länsi-Uudenmaan kasvavista ja elinvoimaisista kunnista	Vanhuspainotteinen ikärakenne, Kauniaisissa on viime vuosina kasvanut etenkin hyvin iäkkäiden, yli 85-vuotiaiden, osuus.
Suuri osa ikääntyneistä on aktiivisia harrastajia ja vaikuttajia ja heillä on hyvä toimintakyky.	Myös yksinäisyyttä ja osattomuutta esiintyy vanhimmissa ikäluokissa. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen on huomioitava edelleen kaikissa ikäluokissa,
94 % yli 75-vuotiaista asuu kotona ja 81 % täysin itsenäisesti ilman vanhuspalveluja	Vanhimpien ikäluokkien koon kasvaessa palvelutarve ja myös muistisairaiden määrä lisääntyvät. Ympäri vuorokautisen hoivan tarve lisääntyy. Myös yksinasumisen ja yksinäisyyden tiedetään lisäävän palvelujen käyttöä.
Osallisuuden kokemus on Kauniaisissa huomattavasti muita pääkaupunkiseudun kaupunkeja suurempaa. Osallisuusindikaattori 75+-v. naiset 76,8 ja miehet 79 (PKS-hyvinvointikysely 2021)	On myös yksinäisiä ja ulkopuolisuutta kokevia vanhuksia, minkä vuoksi etsivä vanhustyö on tärkeä kehittämiskohde.
Ikääntyneiden toimintakyky on hyvä ja Kauniaisissa on pks:n tervein väestö.	Korona-aikana tuli esille, että 75+-vuotiaat naiset kokevat psyykkistä kuormittuneisuutta. Myös 75+-vuotiaiden alkoholin käyttö on yleistä. Ehkäisevän päihdetyön toimintamalleja tulee kehittää. Ikääntyneet tarvitsevat tukea päihteidenkäyttönsä arvioinnissa ja hallinnassa.

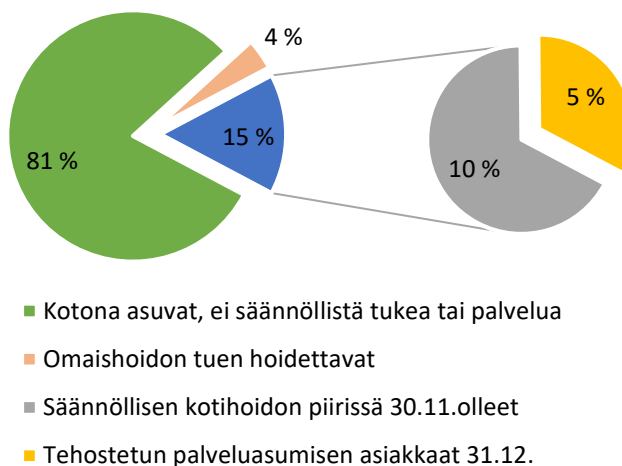
3. Palvelut ja palvelujen käyttö

Yli 65 vuotiaista ja vielä yli 75-vuotiaistakin vain pieni osa käyttää vanhuspalveluja. Heidän käyttämänsä palvelut ovat sosiaali- ja terveydenhuollon tarjoamia aikuisväestön muita palveluja, kuten ennaltaehkäisevät palvelut, kuntoutus, terveysaseman vastaanoton palvelut, suun terveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelut.

Yli 75-vuotiaista kuntalaisista 81 % asuu kotona täysin ilman säännöllistä tukea tai palvelua. Palvelujen piirissä 19 %. Omaishoidon piirissä on 4 % ja säännöllistä kotihoidon palvelua saa 10 %. Tehostetun palveluasumisen asiakkaana on 5%. Yleisin, mutta ei ainoa, syy tehostettun palveluasumisen yksikköön muuttamiselle on edennyt muistisairaus.

Liite: sivu 11

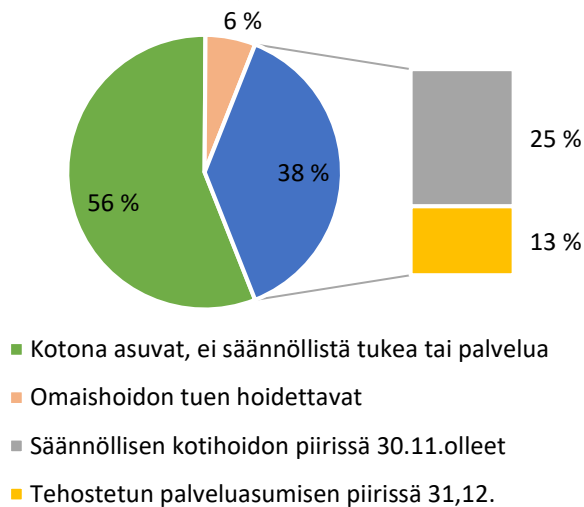
75+-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä saadun palvelun mukaan 2020

75 vuotta täyttäneitä kauniaislaisia on 1 150 henkilöä, joista omaishoidontuen piirissä on 45 ja kotihoidon asiakkaana on 100 henkilöä. Veteraaneja ja sotainvalideja on 15. Tehostetun palveluasumisen asukkaita on Kauniaisten omassa yksikössä 60 henkilöä ja lisäksi ostopalveluasiakkaita eri hoivayksiköissä on noin 25.

Yli 85-vuotiailla on jo vakavia toimintarajoitteita, mikä näkyy myös palvelujen käytössä. Kotona itsenäisesti ilman palveluja asuu enää vähän yli puolet, 56%. Omaishoidon piirissä on 6 %. Säännöllistä kotihoitoa saa joka neljäs ja 85 vuotta täyttäneistä tehostetun palveluasumisen asiakkaana on 13 %.

85+-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä saadun palvelun mukaan 2020

LIITE: Kaupungin palvelut ikääntyneille

4. Kulttuurihyvinvointi

Lukuisten tutkimusten mukaan taide ja kulttuuri vaikuttavat monella tavalla myönteisesti hyvinvointiin.

Maailman terveysjärjestö WHO on laatinut raportin, joka esittelee tutkittua tietoa taidetoiminnan hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista. Musiikki-, taide- ja kulttuuritoiminnalla ja luovuuden käytöllä on positiivisia fyysisiä, psyykkisiä, kognitiivisia, emotionaalisia ja sosiaalisia vaikutuksia.

Kauniaisten kaupungin kulttuuriohjelmassa on huomioitu laaja näkökulma kulttuuriin. Jokaisella on oikeus osallistua taiteisiin ja kulttuuriin ja kehittää itseään ja yhteisöä niiden avulla sekä mahdollisuus ilmaista itseään vapaasti (kulttuuriset perusoikeudet).

Kulttuurista hyvinvointia tukevien näkökulmien merkitys korostuu hyvin ohjelman teemoissa. Ikääntyneisiin liittyvät ohjelman kaikki teemat: Kulttuuria nuoresta iästä alkaen, kulttuuri on hyvinvoinnin edellytys, kulttuuri jalkautuu arkeen ja se näkyy ja kuuluu Kauniaisissa. Kulttuuri on hyvän elämän edellytys: jokaisella on oikeus osallistua taiteisiin ja kulttuuriin ja myös ilmaista itseään kirjallisesti, suullisesti, kehollisesti ja taiteellisesti osana hyvää elämää.

Sosiaali- ja terveystoimen oma kulttuurisuunnitelma on nimetty alkuvaiheessa SOKUTEksi, jossa kulttuuri on upotettu soten keskelle. Suunnitelma perustuu valtioneuvoston suositukseen taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Siinä esittävällä taiteella, osallistavalla taiteella ja arjen luovalla toiminnalla on kaikilla oma tärkeä tehtävänsä. Arjen luovuuden toteutumisessa myös vapaaehtoisilla on tärkeä rooli erityisesti kaksikielisessä ja monikulttuurisessa kaupungissa.

Kauniaisissa Villa Bredan toiminnan punaiseksi langaksi määritettiin jo hankesuunnitteluvaiheessa taide ja kulttuuri. Kulttuurineuvos Clara Palmgrenillä on ollut keskeinen rooli kulttuurilupauksen lunastamisessa. Villa Bredan huoneet on nimetty hänen esityksensä mukaisesti paikallisten

taiteilijoiden tai muiden merkkihenkilöiden mukaan. Lisäksi hän on sijoittanut Kauniaisten kaupungin taidekokoelman tauluja harkitusti sopiviin tiloihin Villa Bredassa ja terveysasemalla.

Kauniaisten kaupungin kulttuuriohjelma _LINKKI 2020-2030

Ikääntyneiden palvelujen ja muun toiminnan kulttuuri- ja taidepainotteisuutta vahvistetaan entisiä käytäntöjä vahvistamalla ja rakentamalla uusia toimintamalleja ja käytäntöjä. Kaikki taiteen hyvinvointivaikutukset ulottuvat asiakkaiden lisäksi myös työntekijöihin ja vaikuttavat myös työhyvinvointiin.

LIITE: Soten kulttuurisuunnitelma

5. Liikkuminen lisää toimintakykyä ja elämänhalua

Kauniaisten kaupungin poikkihallinnollisena yhteistyönä valmistetussa liikkumisohjelmassa vuosille 2022-2030 ottaa erittäin hyvin huomioon myös ikääntyneet kuntalaiset ja heidän tarpeensa. Liikkumisen suositus yli 65-vuotiaille tiivistää terveyden kannalta riittävän liikkumisen määrän ja ohjaa liikunnan lisäämiseen arjessa. Lihasvoimalla ja tasapainolla on erityisesti vaikutusta arjessa selviytymiseen, liikkumiskykyyn ja kaatumisten ehkäisyyn.

Monipuolisen ja säännöllisen liikunnan merkitys on ensiarvoisen tärkeää toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen, mikä on ohjelman keskeinen tavoite.

LINKKI: Kauniaisten kaupungin LIIKKUMISOHJELMA 2020-2030

6. Kokemus osallisuudesta

Osallisuus tarkoittaa yhteyttä muihin ihmisiin ja kykyä ja mahdollisuutta osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. Matala osallisuuden kokemus viittaa siihen, että henkilö on syrjäytymisvaarassa tai kokee itsensä syrjäytetyksi.

Nuoret eläkeläiset ja myöhäiskeskä-ikä elävät aikuiset ovat merkittävä voimavara yhteiskunnalle. He ovat aktiivisia ja haluavat vaikuttaa, toimivat politiikassa ja vapaaehtoistoiminnassa, mikä edistää elämän merkityksellisyyden ja osallisuuden kokemusta.

Vapaaehtoistyötä voidaan hyödyntää monessa toiminnassa. Kauniaislaiset ikääntyneet toimivat usein vapaaehtoistyössä toteuttaen myös sukupolvien välistä yhteistyötä. Digivälineiden ja –palveluiden neuvonnassa ja opastuksessa vapaaehtoiset ovat tehneet laajasti yhteistyötä soten työntekijöiden ja Granin Lähiavun kanssa.

Kauniaisten seniorijärjestöt tekevät tärkeää työtä ja kokoavat suuria määriä kuntalaisia toiminnan piiriin. Pääkaupunkiseudun hyvinvointikyselyssä Kauniaisten osallisuusindeksi oli korkein.

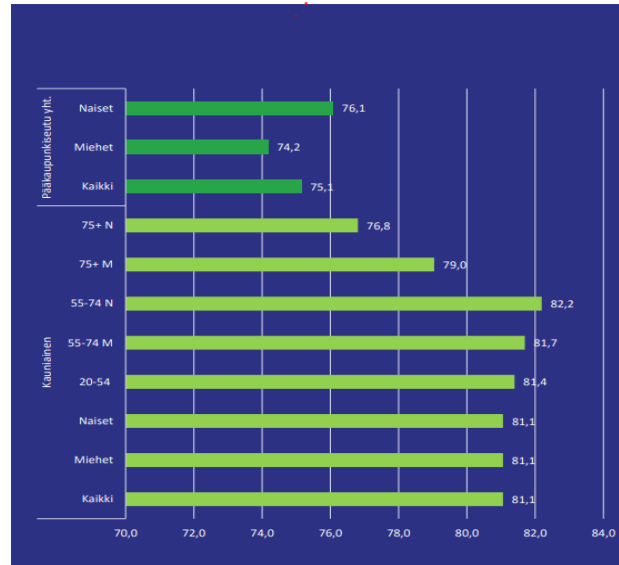
Osallisuuden kokemuksella on vahvoja yhteyksiä

- terveyteen ja elämänhaluun
- toimeentuloon
- työttömyyden kestoon
- yksinäisyyteen
- tulevaisuuden suunnitteluun
- psyykkiseen kuormittuneisuuteen

Osallisuusindikaattori kartoittaa mm. sitä, kokeeko vastaaja päivittäiset tekemisensä merkityksellisiksi, pystyykö hän vaikuttamaan asioihin ja kuuluko hän itselleen tärkeään yhteisöön.

Osallisuusindikaattorin väittämät ovat:

- tunnen, että päivittäiset tekemiseni ovat merkityksellisiä
- saan myönteistä palautetta tekemisistäni
- kuulun itselleni tärkeään ryhmään tai yhteisöön
- olen tarpeellinen muille ihmisille
- pystyn vaikuttamaan oman elämäni kulkuun
- tunnen, että elämälläni on tarkoitus
- pystyn tavoittelemaan minulle tärkeitä asioita
- saan itse apua silloin, kun sitä todella tarvitsen
- koen, että minuun luotetaan
- pystyn vaikuttamaan joihinkin elinympäristöni asioihin.

7. Digitaaliset palvelu, Digi-ohjelma

Kauniaislaiset ikääntyneet käyttävät sähköisiä palveluja asioinnissa. Kuntalaiset ovat valmiita kehittämään palveluja myös niin, että ne laajentavat mahdollisuuksia kohtaamiseen ja mahdollistavat kulttuurin, liikunnan ja yhteisöllisyyden. Palvelujen pitää aidosti ja yksilöllisesti hyödyttää ikääntyneitä ja auttaa selviämään ja viihtymään kodissa pidempään.

Yhteinen toteamus on ollut, että tekniikka ei saa korvata ihmistä, mutta se voi toimia apuvälineenä.

- Laajentaa palveluita ja mahdollisuuksia kohtaamiseen, kulttuurin, liikunnan ja yhteisöllisyyden mahdollistaja
- Tekniikka ei ole itsetarkoitus, ei korvaa ihmistä, ei saa ahdistaa käyttäjää, mutta toimii apuna
- Tavoitteena, että yksilöllisesti hyödyttää ikääntynyttä selviämään ja viihtymään kodissa/hoivakodissa pidempään.
- Valmius ottaa digitaalisia palveluja käyttöön – osaaminen
- Kunnan/vapaaehtoisten rooli helpdesk-palveluissa?
- Teknologia ja helppokäyttöiset sähköiset palvelut auttavat arjessa ja edistävät osallisuutta. Yhden luokun palvelut digitaalisesti

Henkilöstön Digi-osaaminen on avainasemassa kuntalaisten digipalvelujen käyttöönotossa. Jokaisen ammattilaisen tulisi osata neuvoa ja ohjata palvelujen käytössä ja pystyä suosittelemaan asiakkaalle sähköisiä toimintatapoja huomioiden asiakkaan kyvykkyudet.

LIITE: Soten Digi-ohjelma

8. Liitteet

Liite 1. Ikääntyneiden palveluja koskeva lainsäädäntö ja LU- kehittämishankkeet

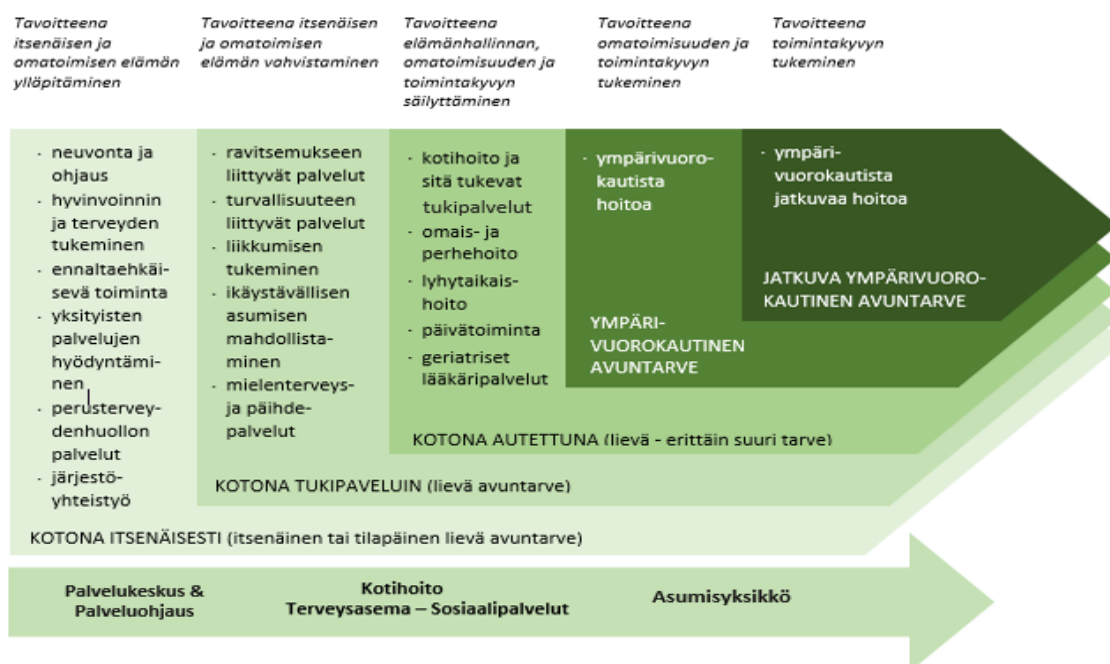
Lait ja hankkeet	Sisältö/vaikutus
SOTE-järjestämislaki	Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen siirtyy Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen. Kunnalla on jatkossakin merkittävä rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä ja kaiken ikäisten ikääntyneiden toimintakyvyn tukemisessa. Työ edellyttää kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyötä ja yhdessä sovittua työnjakoa.
Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista eli vanhuspalvelulaki (Finlex) Muuta lainsäädäntöä: Laki omaishoidon tuesta (Finlex) Perhehoitolaki (Finlex) Sosiaalihuoltolaki (Finlex) Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (Finlex) Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (Finlex) Terveydenhuoltolaki (Finlex) Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (Finlex) Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (Finlex) Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (Finlex)	Vanhuspalveluja määrittävät ja ohjaavat lukuisat lait ja suositukset. <i>Ikäkkäiden ihmisten palvelujen uudistuksen toinen vaihe:</i> <i>Tavoitteena on parantaa erityisesti iäkkäiden ihmisten kotiin annettavien palvelujen riittävyyttä ja laatua. Samalla lisätään asumispalvelujen monimuotoisuutta.</i> <i>Asumispalveluja olisivat tilapäinen ja tuettu asuminen ja sekä yhteisöllinen (korvaa tavallisen palveluasumisen) ja ympärivuorokautinen palveluasuminen.</i> <i>Uutena palveluna turva-auttamispalvelu; kotihoito tarvittaessa ympärivuorokautista. Säännökset kotihoidon suunnittelusta ja sen toteuttamisesta teknologiaa hyödyntäen. Työvoiman riittävyyden turvaaminen; omavalvonta.</i>
Tulevaisuuden sote-keskushanke, Länsi-Uusimaa Ikääntyneiden palvelujen projektikonaisuus Kotihoito, KATI- kansallinen ohjelma	Lisäksi erilaisissa hankkeissa on laadittu toimintamalleja hyvistä käytännöistä.

Liite 2. Hyvä ikääntyminen Kauniaisissa - virtuaalisen työpajan tuloksia

Kaikki ikääntyneet ovat yksilöllisiä ja aktiivisia toimijoita	Yhteisöllisyys Ettei tarvitse olla yksin! Den sociala gemenskapen är otroligt viktig hela livet!”
Ovat arvostettuja yhteisössä Yhteydenpito ystäviin ja ajantasalla pysyminen Haluavat itse päättää omasta elämästään ja tulevaisuudestaan Henkinen hyvinvointi: elämyksiä taiteesta, kulttuurista, musiikista: kulttuuritarjonta, soitinopetus Aktiviteetit, arkisaskareet, käden taidot, merkityksellinen omannäköinen tekeminen Luonto lähellä, puiden halaaminen Viestintä, ohjaus ja neuvonta toimivat ja tavoittavat kaiken ikäiset ikääntyneet Hyvinvoinnin edistäminen on tavoitteellista ja vaikuttavaa, ja siihen on helppo osallistua Ikääntyneet osallistuvat ja vaikuttavat	Yhteiset tilat tapaamista varten (kirjasto, uimahalli, kuntosali, Villa Breda Yhteisöllisen ja sukupolviasumisen ratkaisut Sukupolvien keskinäisen vuorovaikutuksen tukeminen Harrastukset, yhdistystoiminta, vapaaehtoistyö Digitaalinen yhteisöllisyys (pelialustat, keskusteluyhteisöt, kahvihetket) Ilo! Ei katkeroitumista
Digitaalisten palvelujen monet mahdollisuudet	Ikääntyneet asuvat turvallisesti ja toimintakykyisinä kotona Esteetön elinympäristö tukee itsenäistä elämää
Laajentaa palveluita ja mahdollisuuksia kohtaamiseen, kulttuurin, liikunnan ja yhteistöllisyyden mahdollistaja Tekniikka ei ole itsetarkoitus, ei korvaa ihmistä, ei saa ahdistaa käyttäjää, mutta toimii apuna Pitää hyödyntää sopivasti niin, että yksilöllisesti hyödyttää ikääntynyttä selviämään ja viihtymään kodissa/hoivakodissa pidempään. Valmius ottaa digitaalisia palveluja käyttöön – osaaminen Kunnan/vapaaehtoisten rooli helpdesk-palveluissa? Teknologia ja helppokäyttöiset sähköiset palvelut auttavat arjessa ja edistävät osallisuutta. Yhden luukun palvelut digitaalisesti	Viihtyisä, toimintakykyä tukeva asuin- ja elinympäristö Ystävien kanssa yhteisöllisesti asuminen – yksilöllisyyden säilyttäminen Kaupunki, yhteisö, seurakunnat, vertaisapu ja vapaaehtoistoiminta tarjoavat avun senioreille Kuljetus pois kotoa ulos maailmalle näkemään ja kokemaan Superhyvin varusteltu palvelutalo Kauniaisissa (kenties Villa Breda tulevaisuudessa)

Liite 3. Vanhuspalvelujen rakenne

Palvelujen pitää olla helposti löydettävissä, saavutettavissa ja esteettömiä. Palveluja tulee olla tarjolla sekä lähipalveluna että digitaalisesti.

SOTE palvelujen järjestämisvastuu siirtyy Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle 1.1.2023
Terveyspalvelut Vastaanotto- ja kuntoutus, päihde- ja mielenterveyspalvelut Suun terveydenhoito: perushammashoito, oikomishoito, suuhygienian palvelut Vanhuspalvelut Neuvonta ja ohjaus, etsivä vanhustyö, päivätoiminta, palvelukeskustoiminta, vanhussosiaalityö Kotihoito ja Ympäri- vuorokautinen hoiva Sosiaalipalvelut: sosiaali- ja kriisipäivystys, toimeentulotuki, talous- ja velkaneuvonta, palveluohjaus ja neuvonta
LIIKUNTA
Kunnan liikuntapaikkasuunnittelussa otetaan huomioon ikääntyvien tarpeet ja niiden kautta pyritään edistämään toimintakykyä, sekä ennaltaehkäisemään sairauksia. Ikääntyville suunnattuihin liikuntapaikkoihin taataan turvallinen ja esteetön kulku ja näitä ylläpidetään, sekä päivitetään tarpeen mukaan.
KULTTUURI
Kulttuuripalvelut tarjoavat senioriyhdistyksille käyttöaikoja Villa Junghansissa. Tämän lisäksi he voivat ja hakevat myös rahoitusta heidän toimintaansa kulttuuripalveluista. Grani50 päivänä kulttuuripalvelut tarjoisi Villa Bredan asukkaille vanhanaikaista filmielokuvapäivää. Villa Bredan asukkaat saivat nauttia vanhoista filmeistä ja mainoksista niiden nuoruudesta. Veteraanipäivänä 2022 Kauniainen teki yhteistyötä Helsingin, Espoon ja Vantaan kanssa ja juhla järjestettiin Oopperassa. Tämä pks-kuntien välinen yhteistyö tulee jatkumaan. Kulttuuripalvelut tarjoaa myös etäopastuksia ja striimattuja konsertteja. Kauniainen senioriyhdistykset voivat vuokrata Kauniainen Galleriaa. Kulttuuripalvelut tekee myös yhteistyötä Kauniainen taitelijoiden kanssa. Tapahtumia järjestetään myös ympäri vuoden. Tapahtumapaikat ja Galleria ovat saavutettavia.
VARHAISKASVATUS. KOULUT
Varhaiskasvatuksen yhteistyö Villa Bredan asukkaiden kanssa toteutuu. Jokaisella 1. luokalla on oma luokkamummo tai -vaari, joka jatkaa luokan kanssa aina 6. luokalle saakka, vaikka opettaja vaihtuisi. Toiminta on vapaaehtoisuuteen perustuvaa. Suurin osa koulusovanhemmista käy luokassaan kerran viikossa. Monet osallistuvat myös luokan retkipäiviin tai muihin tapahtumiin, joissa lisäksi on apua.

Sekä Granhultsskolanissa että Hagelstamska skolanissa toimii luokkavaari. Granhultsskolanissa on kolme luokkavaaria, ja Hagelstamska skolanissa on yksi luokkavaari. Luokkavaarin tehtäviin kuuluu olla lisääikäinen luokassa sekä auttaa sovituisissa tehtävissä. Granhultsskolanissa luokkavaari on myös ulkona välitunneilla. Hanke on toteutettu koulun, Folkhälsanin ja Grankulla svenska pensionärsföreningenin välisenä yhteistyönä.
KANSALAIPOISTO Kauniaisten kansalaisopisto antaa tukea toimintakyvyn ylläpitoon järjestämällä vapaan sivistystyön opetusta joka tuottaa hyvinvointia ja osaamista ikääntyville. Kansalaisopistolla on tärkeä rooli ikääntyvien hyvinvoinnin osaamisen ja aktiivisuuden ylläpitäjänä ja kehittäjänä. Kädentaitojen, kuvataiteen ja kielten opinnot tarjoavat yksilölle oppimisen haasteita ja onnistumisen kokemuksia, tilaisuuksia jakaa osaamista ja kokemuksia ja näin ylläpitää ikääntyvän henkistä vireyttä ja kokemusta osallisuudesta. Kansalaisopisto toimii osana kunnan liikuntaneuvontaketjua. Liikuntaneuvonta on kunnan ennaltaehkäisevä hyvinvointipalvelu ja osa hyvinvointialueen toteuttamaa elintapaohjausta. Palvelu sisältää ohjausta liikunnalliseen elämäntapaan ja liikkumisen lisäämisen sekä muiden terveellisten elintapojen pariin. Kansalaisopistolla on käytössään oma opistotalo Petra. Tilat ovat siis opiston käytössä päivisin, mikä on erittäin tärkeää, jotta opisto pystyy ylläpitämään isoa valikoimaa senioreille suunnattuja kursseja.
KIRJASTO Kirjastopalvelut sisältyvät peruspalveluna kunnan hyvinvointipolitiikkaan. Keskeistä kirjastopalveluille on mm. käyttäjälle maksuttomien aineistojen ja laitteiden tarjoaminen, kulttuurin vaikutukset hyvinvoinnille, syrjäytymisen ehkäisy, yhteisöllisyyden edistäminen, tiedon välitys sekä yhteiskunnassa tarvittavissa taidoissa tukeminen ja opastaminen. Kirjasto huomioi toiminnassaan asiakkaiden muuttuvat tarpeet ja tuottaa räätälöityjä palveluja mm. terveys- ja vanhuspalveluille. Erityisesti ikääntyneelle väestölle on tarjolla mm. henkilökohtaista digiopastusta, jossa autetaan esim. digitaalisten terveyspalvelujen käyttöönotossa ja käytössä sekä erilaisissa tekniikkaan liittyvissä haasteissa. Myös digipäivystys ja Seniorinetti-palvelu auttavat mm. erilaisten laitteiden ja internetin käytössä. Lisäksi Villa Bredan kirjastopisteessä on vaihtuva kokoelma asukkaiden käytettäväksi. Kirjaston palveluja on mahdollista käyttää myös kotipalvelu- tai joustoasiakkaana. Kirjaston kotipalvelu on tarkoitettu kauniaislaisille, jotka eivät sairauden, vamman tai korkean iän vuoksi voi asioida kirjastossa. Asiakkaalle viedään kerran kuukaudessa hänen toivomaansa aineisto. Samalla palautetaan kirjastoon aineisto, jota asiakas ei enää tarvitse. Myös joustoasiakkuus helpottaa asiointia silloin kun asiakas ei pääse kirjastoon esim. sairauden tai vamman vuoksi. Tällöin asiakas voi valtuuttaa jonkun muun hoitamaan kirjastoasiointin puolestaan. Kirjastossa on myös mahdollista rekisteröityä erikoiskirjasto Celian asiakkaaksi. Celia tuottaa äänikirjoja kaikille, joille painetun tekstin lukeminen on hankalaa näkövamma, sairauden, lukihäiriön tai muun vastaavan syyn vuoksi.
Kauniaisten suomalainen seurakunta & Grankulla svenska församling Kirkon vanhustyön strategiassa ilmaistuja suuntaviivoja toteutetaan Kauniaisten seurakunnissa kokoavalla toiminnalla: järjestetään kohtaamispaikkoja ikääntyneille (mm. maanantaikahvila, kerhot, ylistys- ja esirukous ryhmät). Niissä on tilaisuus jakaa ajatuksia ja elämäkokemuksia ja näin ehkäistä yhtä vanhusväestön suurta ongelmaa, yksinäisyyttä. Retkillä ikääntyvät pääsevät tutustumaan uusiin asioihin ja saamaan kokemuksia omaa kotipaikkaa laajemmalla alueella. Ikääntyneiden osallisuutta pyritään tukemaan tarjoamalla heille vapaaehtoistehtäviä. Molempien seurakuntien työmuodoissa, kuten diakoniatyössä, ystävätoiminnassa, kuorotoiminnassa ja messuavustamisessa, heidän panoksensa onkin paikoin merkittävä. Kotikäynnit ja laitosvierailut ovatkin tärkeä osa Kauniaisten seurakuntien työtä ikääntyneiden parissa. Vanhuksen tukeminen keskustelujen muodossa on keskeistä. Kotiehtoollinen merkitsee juhlahetkeä monelle ikääntyneelle, joka ei enää pääse osallistumaan seurakunnan yhteiseen jumalanpalvelukseen.
Granin lähiapu Granin Lähiavun toiminta perustuu vapaaehtoistoimintaan. Vapaaehtoiset pitävät seuraa ikäihmisille kotona (esim. seurustelua, kortinpeluuta, lehden lukua), tulevat mukaan ulos kävelylle, tulevat avuksi mukaan apteekki-, lääkäri- ja kauppareissulle, lähtevät seuraksi ja avuksi mukaan elokuviin/teatteriin/oopperaan/näyttelyihin/uimahalliin, auttavat koiranulkoilutuksessa, auttavat virallisten lomakkeiden kuten esim. ajokorttilupahakemuksen täyttämässä, antavat digiopastusta tietokoneiden ja puhelimiin kanssa. Vapaaehtoiset tulevat pitämään seuraa kotona hoidettavalle, jotta omaishoitaja pääsee hoitamaan asioitaan. Vapaaehtoisemme ovat myös auttaneet pienissä arkisissa kotiaskareissa, kuten roskien ulosviennissä, lampujen ja taulujen ripustuksessa ja poisotossa, rullakäytimien kiinnittämisessä ja Stiga-kelkan kokoamisessa. Granin Lähiavun toiminnalla pyritään ehkäisemään ikäihmisten yksinäisyyttä ja syrjäytymistä.

Liite 4. Tavoitteet ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi (2022-2025) ja palvelujen kehittämiseksi (2022)

KAUPUNGIN ARVOT: Asukaslähtöisyys – avoimuus – yhteisöllisyys ja yhdenvertaisuus – vastuullisuus ja kestävyys

VISIO: Aikaansaava, hyvinvoiva ja resurssiviisaasti tulevaisuutta rakentava, elävästi kaksikielinen ja monikulttuurinen Grani

Strategia:

1. Resurssiviisaan toiminnan kaupunki/Avoin rohkea ja innovatiivinen – Kestävä ja terve kuntatalous, Henkilöstön hyvinvointi ja osaaminen
2. Turvallinen, vihreä kävelykaupunki/ Resurssiviisas Kauniainen
3. Kuntalainen keskiössä/Kaikki mukaan

Linjaukset (senioritapaamiset/ kansallinen ikäohjelma ja laatusuositus)

1. Seniori on yksilöllinen ja aktiivinen toimija
2. Digitaaliset palvelut arjen tukena
3. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen
4. Asuminen ja ikäystävällinen ympäristö

1. SENIORI ON YKSILÖLLINEN JA AKTIIVINEN TOIMIJA				
TAVOITE	TOIMENPIDE	MITTARIT	VASTUUTAHO	PERUSTE
Avoimuus, helppo tiedonsaanti	Aktiivinen ja ajantasainen viestintä eri välineitä käyttäen Kuntalaispaneelit	Kuntalais- ja viestintäkyselyt Kokoontumisten määrät, käsitellyt asiat	Kunta, yleishallinto	KAUPUNGIN STRATEGIA
Osallisuus, vaikuttaminen	Oman kunnan vanhusneuvoston roolin selkiyttäminen, ml. yhteistyö hyvinvointialueen vanhusneuvoston kanssa Kunnan vaikuttamistoimielinten ja kuntalaisten osallistaminen huomioiden erityisesti heikommassa asemassa olevat.	Yhteistyörakenteet ja tehtävät ja työnjako määritetty Osallisuusmittari yli 65v (PKS-hyvinvointikysely 2021)	Kunta ja hyvinvointialue (yhdyspintojen määrittely)	

	Kaupungin toimialojen välinen ja niiden yhteistyö LU-hyvinvointialueen kanssa toiminnan tehostamisen painopisteenä.	Yhdyspinnat tunnistettu ja luotu rakenteet Kaupungin ja yhdistysten edustajien muodostaman monialaisen GeroGrani-verkoston toiminta	Kunnan ja hyvinvointialueen väliset yhdyspinnat määritetty Verkoston tavoitteellinen yhteistyö toteutuu	
TAVOITE	TOIMENPIDE	MITTARIT	VASTUUTAHO	PERUSTE
Yhteisöllisyys ja sukupolvien välisen vuorovaikutuksen lisääminen	Otetaan Villa Bredan tilat käyttöön monipuolisesti tarjoamalla kuntalaisille kohtaamispaikkoja Uusien yhteistyömuotojen kehittäminen, mm. varhaiskasvatuksen, koulujen, taiteen perusopetuksen, liikuntaseurojen, kirjaston ja kansalaisopiston, kulttuuripalvelujen, ympäristöpalvelujen kanssa Villa Breda ja kaupungin toimialat toteuttavat kokeiluja ja vakiinnuttavat toimintatapoja, joilla mahdollistetaan paikkoja sukupolvien väliselle kohtaamiselle: Toimintamalleja, jotka syntyneet yhteistyössä Aalto-yliopiston opiskelijoiden kanssa: 1.Honestly? kampanja. Tavoitteena on rohkaista vuorovaikutusta vanhusten ja nuorempien välillä. Toteutetaan	VB kohtaamispaikkana: tilojen käyttöaste Kuvataan toteutunut yhteistyö: viestintä Toteutuneet projektit ja lyhyet videot (lkm), joissa seniorit vastaavat nuorille elämäänsä koskeviin kysymyksiin samalla osoittaen samanlaisuudet sukupolvien välillä.	Kunnan toimialat ja Villa Bredan henkilökunta (hyvinvointialue) Hyte-ohjausryhmä > Ikääntyneet-alaryhmä	KAUPUNGIN STRATEGIA 2023-

	kampanja ja lyhyet videot, joissa lapset/nuoret haastattelevat ikääntyneitä heidän nuoruudestaan. 2.Seniori-juniori-keskustelutilaisuudet x/vuosi 3. Villa Breda, Grani-keittiö: kohtaamispaikka eri tahoille: kokkailuun, tapahtumien järjestämiseen, jutusteluun, kahvihetkeen. 4. Luova lounas-konsepti Villa Bredassa. Tuloksena säännöllisesti järjestettävä tapahtuma, joka tarjoaa projektiluonteisia aktiviteetteja senioriyhteisölle. Osallistujat ehdottavat heitä kiinnostavia projekteja, joihin muut voivat ilmaista kiinnostuksensa. Suosituimmat näistä toteutetaan koko yhteisön avustamana esim. 1xkk tai 3-6 x vuodessa.	Yhteistyö (kuvataide)koulun tai kansalaisopiston kanssa> kotisivut Lukumäärä, palaute GLA, Seurakunnat, järjestöt: tilaisuuksien määrä, osallistujat, palaute Kokeilu syksyllä 2022 Yhteistyökumppanit valitaan projektin mukaan; toteutettujen projektien määrä, osallistujien määrä		
TAVOITE	TOIMENPIDE	MITTARIT	VASTUUTAHO	PERUSTE
Elämyksiä taiteesta ja kulttuurista Kulttuuriohjelma (2020-2030): kulttuuri on hyvinvoinnin edellytys, jalkautuu arkeen ja näkyy ja kuuluu Granissa	Otetaan laajasti käyttöön 100 minuuttia taidetta - toimintamalli, johon kuuluvaa taidepassia voivat täyttää sekä Sote omassa toiminnassaan, mutta myös muut toimijat, kuntalaiset ja yhteisöt. Toimintamalliin liittyvän taidepassin yhteyteen liitetään taide- ja kulttuuripedagoginen ohjeistus, joka avartaa käsitystä siitä, mitä taide ja	Opastus toimintamallin käyttöön ja vakiinnutetaan vuoden 2023 aikana	Villa Bredan henkilökunta ja kulttuuripalvelut, yksityiset toimijat ja järjestöt	KULTTUURIOHJELMA. SoKuTe-ohjelma Kaupungin strategia 2022

	kulttuuri ovat, ja miten pienellä panostuksella saadaan päivittäinen 15 minuutin annos kulttuuria. Kirjaston palvelujen käyttö* Kauniaisten taidekokoelma Villa Bredassa ja terveysasemalla Granin SOKUTE, kulttuuri sosiaali- ja terveyspalveluissa-toimintamalli, tukee kulttuurin paikan vakiinnuttamista osaksi ikääntyneiden arkea Hoivalaulu – asumisyksikkö	Viimeistely syksyllä 2022, esittelykierrokset henkilökunnalle ja muille ryhmille Valmistuu syksyllä 2022 Koulutus toteutuu syksyllä 2022 ja kevät 2023	Kulttuuripalvelut ja Villa Breda Sote, Villa Breda Sote, Villa Breda	
Toimintakyvyn ylläpitäminen liikuntaa lisäämällä	Arkiliikunnan niveltäminen osaksi hoivayksikön ja kotihoidon arjen toimintaa Sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevien ikäihmisten osallistumisen mahdollistaminen mm. kansalaisopiston liikuntaryhmiin. Yhteisöllisyyttä liikunnasta: erilaiset liikuntaryhmät	THL: Sotkanet-indikaattorit Seuranta – asumisyksikössä RAI, Toimintakyvyn ja hyvinvoinnin paraneminen Tiedottaminen ja yhteistyö vanhuspalvelujen ja seurakunnan kanssa. Osallistujien määrä, terveyserojen kaventuminen	Liikuntapalvelut Kansalaisopisto Liikuntapalvelut,	LIKKUMIS-OHJELMA

	Liikuntarajoitteisten henkilöiden liikkumismahdollisuuksien lisääminen, turvallinen elinympäristö Liikuntapaikkarakentamisessa väestön ikääntymisen huomioiminen	Elinympäristön turvallisuus: asukaskyselyt, Poliisin seurantamittarit Ikääntyville suunnattujen liikuntapaikkojen määrän lisääminen/rakentaminen	Yhdyskuntatoimi Liikuntapalvelut ja yhdyskuntatoimi	
2. DIGITAALISET PALVELUT ARJEN TUKENA				
TAVOITE	TOIMENPITEET	MITTARIT	VASTUUTAHO	PERUSTE
Ikääntyneiden digitaitojen parantaminen.	Kirjasto osallistuu sosiaali- ja terveyspalvelujen kanssa mm. digi-terveyspalvelujen käyttöönottoon (Maisa)	Opastusta saaneiden lukumäärä	Kirjasto, Sote	KAUPUNGIN STRATEGIA 2023-
Digiosaamisen varmistaminen Soten Digiohjelma: henkilökunnan ja kuntalaisten kouluttaminen	Henkilökunnan digitaitojen kartoittaminen 2022 ja koulutussuunnitelma Ikääntyville kuntalaisille toteutetaan erillinen digiohjelma. Etäpalvelujen ja – käyntien toteuttaminen tilanteen mukaan. Kannustaminen Maisan käyttöönottoon tarjoamalla samalla perinteiset yhteydenottotavat	2022-2023 Ikäohjelman liite Maisan käyttäjät eri ikäluokissa	Sote Sote, kirjasto, yleishallinto/kansalaisoisto Sote	Strategia 2022

3. HYVINVOINNIN, TERVEYDEN JA TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT	VASTUUTAHO	PERUSTE
Hyvinvointierot vähenevät	70-vuotiaiden terveystarkastustoiminta käynnistyy lähtökohtana digitaalisten työkalujen hyödyntäminen Lähisuhdeväkivallan ehkäisyn ohjelman toteuttaminen (sote-siv, muut toimialat) Ikääntyneiden mielenterveystyön ja ehkäisevän päihdetyön kehittäminen: tavoitteena päihteetön elämä ja tuen saaminen siihen Etsivä vanhustyö-pilotointi Kauniaisten mallin kehittäminen LISÄYS: Kirjastopalvelujen käyttöön rohkaiseminen*	Terveystyöindikaattorit Eläkeikäisiä, 65+vuotta, koskeva lähisuhdeväkivallan ehkäisyohjelma on tehty Hyvän mielen ohjelma – ikääntyneet Ehkäisevän päihdetyön ohjelma (2020-22) päivitetty koskemaan myös ikääntyneitä Kuntalaisten hv ja terveys paranevat pitkällä aikavälillä (Finsote2018, PKS-hyvinvointikysely 2021) Asiakastapaamiskerrat Osallistuminen kirjaston tilaisuuksiin, palvelujen käyttö eri ikäryhmissä	Kunta ja hyvinvointialue Kunnan toimialat ja hyvinvointialue* Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut, kirjasto	Strategia 2022
Vapaaehtoistyön kehittäminen: yhteistyö kolmannen sektorin kanssa	Luodaan yhteistyömallit ja toimintaperiaatteet yhdistysten ja järjestöjen tukemiselle yhdessä hyvinvointialueen kanssa.	Yhteistyömallit ja rakenteet kuvattu ja toiminta vakiintunut	Kunta ja hyvinvointialue	KAUPUNGIN STRATEGIA 2023-

	Vapaaehtoistyön rakenteiden vahvistaminen GeroGrani-verkosto (vapaaehtoistyön verkosto) toimii aktiivisesti	Kunnan ja 3. sektorin, Granin Lähiapu		
Palvelujen kehittäminen osana Tulevaisuuden sote-keskus-hanketta, Ikääntyneiden palvelut	Monialainen yhteistyömalli otetaan käyttöön Vahvistetaan kotikuntoutusta (Gerometro, sos.kuntoutus, Kuntouttavan päivätoiminnan kehittäminen) Asiakas- ja palveluohjauksen kehittäminen Kehitetään muistisairaiden diagnostiikkaa ja hoitoa moniammatillisesti yhdessä terveyspalvelujen kanssa. Vahvistetaan koko henkilöstön osaamista muistisairauksien tunnistamisessa ja hoidossa Elämän loppuvaiheen hoito, saattohoito (LU, Omaishoito, Gerometro) Ikääntyvien liikuntaneuvontaketjun varmistaminen SOTE-uudistuksessa	Kotona asuvien osuus 75 v täyttäneistä (2020) 93 % Tavoite 2022, 94 % Muistihoitajan/koordinaattorin tehtäväkuva on vakiintunut Muistikoulutus, osallistuneet/yksikkö, 75 % THL- saattohoitopassi, x % vanhuspalvelujen hoitohenkilöstöstä Liikuntaneuvonnan asiakasmäärä	SOTE, hyvinvointialue Kansalaisopisto ja vanhuspalvelut (hva)	KAUPUNGIN STRATEGIA 2022

